

Előfizetési díj.

Helyben:

Egy évre . . .	3 frt — kr.
Fél évre . . .	1 „ 50 „
Negyedévre . . .	80 „
Egyes szám ára . . .	10 „

Előfizetési díj.

Vidéken:

Egy évre . . .	3 frt 60 kr
Félévre . . .	1 „ 80 „
Negyedévre . . .	1 „ „
Egyes száma . . .	10 „

VÁCZ.

HELYI ÉS VIDÉKI ÉRDEKU HETIKÖZLÖNY.

Hirdetmények díj 3 hasznos petit sorért 5 kr. többzari vagy torzó || Nyilt térben való közlemények után három hasznos sorért 15 krajczár díjmal kirendelési díjmal. Adatok.

Az előfizetési pénznek és a lap szellemi részét illető közlemények „Vác” szerkesztőséghez fő ut. 84. szám alá Vácra küldendők.

Kéziratok vissza nem adtak.

Hogy él köztünk az ipar és kereskedelem.

Boldogabb időkben, midőn cikk-irő, mint kis grammatista bejuthatott azon épületbe, hol a philozófiát hallgató nagy diákok kerültek a bölcsészeti tanterembe — legfőbb dicsőség volt megtűretni a nagy diákok között; és megtűretve legfőbb öröm eltanulni ezek jótékeit.

Hogy midézen dicsőség és öröm vagyonos, pénzes kis diákoknak nem ment nehezen, azt mindannyian tudjuk; azonban azon kis ösmeretet, mely a pipázás és egyéb élvezetek eltanulása: makao, ferbli, farao stb. kártya-művészet elsajátításából állott, rendszeren összes megtakargatott fillérek elpárolgása követte.

Míg egyrészlől iskolatársunk elenében elvesztett fületlen gombjaink miatt sokszor álmatlan éjeket töltünk, addig a nagy diákok által nem egyszer hamis kártya-játék mellett elesett forintjainkra büszkék valánk, egy csepet sem törődvé azzal, hogy ezen forintok az ő zsebeikbe mily úton sétáltak, csakhogy ezen érték volt, mintegy szövetkező, állottunk.

Most az élet nagy iskolájában, valahányszor akár egyes ember, egyes család, egyes község, sőt magának az államnak ilyenét gyermekes örömeihez kötött gazdálkodási rendszerét, vagy egyáltalán előhaladási törekvését szemléljük, önkénytelen kis diák-kori helyzetünk jut eszünkbe.

Azt hinné talán valaki, hogy ez az élet nagy iskolájában másként van, a testületek, főleg az államok, mint erkölcsi egyének, így gyermekes gazdálkodási, gyermekes haladási vágyat sosem tapasztalnak, ezek ily gyermekkor sosem élnek!

Mielőtt helyi viszonyainkra térnénk, legyen szabad hazánknak egy negyed századon túl a kereskedelem és ipar javára tett kísérletét röviden vázolni.

A negyvenes évek előtt, már ek-

kor, minden áron „reform”-korszában megpillantottuk mi kis diákok, a magyarok, hogy Angolhon, Frankhon, a német államok és egyáltalán a kereskedelem és ipar terén előhaladt nagy diákok pénz helyett bizonyos, magyarul váltónak nevezett papirossal élnek, mely papirosshoz kérelhetetlen törvény lévén köve; valóságos, sőt a papiros állampénz helyett is jobb pénzt ad a kereskedelem kezébe. — Azt híven, hogy kereskedelmüket és iparukat csakis ezen papirossal köszönhetik, a kereskedelmet pedig, — mert a szántás-vevésnél jóvedelmek zöb, — mi is szeretnők, — tekintet nélkül, hogy nekünk hitel-intézetekünk ugyan nem voltak, de annál inkább voltak nyomaszó ősiségi viszonyaink — behoztuk a váltót, és a váltótörvényt.

Nagy diákoktól eltanult, azonban reánk aqua tofana hatású papírjátéknál megtanultunk hazardirozni, még pedig pénz nélkül — hozom-viszemre.

Hiába intettek bennünket apánk! — a váltótörvény behozatalával kereskedelmünk ugyan nem teremtetünk, hanem az ősiségi viszonyok alatt amúgy is nyomorgó földbirtokos osztályt, különösen a sorsát ugyan megérdemlő, de még akkor talán szükségesség arisztocrátiát tönkre tettük.

Ha pedig előbb az ősiségi viszonyokat töröljük el, vagy legalább korlátozzuk, mindjárt reá hitel-intézeteket alkotunk, (emlékezhetünk reá, mely elotogultsággal kellett a pesti takarékpénztár létesítése körül küzdeni, mely az eszmét) és azután hozzuk be a váltók kötelezettségét, megmentjük a földbirtokosokat, sőt tán kereskedelmét is teremtetünk.

Nem hisszük, hogy b. Eötvös, hazánk nagy fia emlékre bár mily árnyat vetünk, ha megmondjuk, hogy a váltótörvény behozatalával megkezdett hozom-viszem hazard játék hosszú, nagyon hosszú áldozatok sorát, az ő édes atya, mint a váltótörvények behozatala mellett első sor-

ban küzdő felsőház tagja, kezdé meg.

Erre jött egy kurta vacatio.

Ez idő alatt a családi tűzhely mellett módot találtunk azon élveződni: mily drága azon a nagy diákokkal kezdett játék tudományá.

Bekövetkezve a második semestris; egy classissal nagyobb iskolába jártunk ugyan, de még mindig kis diákok; láttuk, hogy azok a nagyok a fentebbi tudományal meggazdagodtak, míg mi, ha szülőinktől ismét vagyonna nem tettünk volna szert, koldusok volnánk; — — — hanem még mindig büszkék valánk öket utánozni, velük, bár összes vagyonunk árán, karöltve járn.

Ezek a nagy diákok ösztetartottak, bizonyos várn-rendszernek nevezett kordonnalt végezték magukat a végül körül, hogy saját vagyonukat biztosíthassák.

Mi kicsinyek rögtön kitaláltuk, hogy biz ezt jó lesz nekünk is tenni, így majd megövjük a még nem is létező iparunkat és kereskedelmünket; — és megteremtők a véd-égyletet.

A do ut des, facio ut facias, és különösen a magyar pór közmondásán a hoczi—nesze-féle elven alapuló kereskedelem, ez úton sem lett megvédve, de még előlávta sem, sőt ellenkezőleg; míg egyrészlől a becsem-pézzent, höniz cimmell bélyegzett külföldi iparterményekkel felültek a nagy ipartermek a túlhevés kis diákságát, — a fellátott véd-égylet-féle cordonnal magukat is övedtük.

E nagyszúr, egyhangú elhatározást magasztosnak tartjuk az akkori idők viszonyaihoz mérve is, azonban ezáltal csak practicus oldaláról szólhatunk.

Ezután is jött egy vacatio. Minthogy azonban a vacatiót arra használtuk, hogy az embertelen pedellust eldekináltuk, és így háromszáz napon keresztül velünk éreztett lelketlenségéért ezen 65 napos vacatiót bosszúállással töltünk, a harmadik semestris a carcerba kezdtük meg.

Tizenegynapi carcer után még

— hogy a nálunk vonagló ipar és kereskedelemnek kegyelemdíjost adják meg, azt sem mondjuk; hanem hogy a jelenkor összes pénzintézetei, és így a miénket sem vesszük ki, aqua tofanával tractadják az ipart és kereskedelmet, ezt mondjuk, és igazoljuk is.

Humanistisus irányú pénzintézetek mai napig már nem léteznek, a takarékpénztárok is oda jutottak, hogy leszámítván a jótékony cselekedora kényserülve adott félleltek, mindannyian részvényesek javára élnek, a mi nagyon is természetes, mert éppen maguk a részvényesek a dispónálók, a pénztiket betevők még nem jutottak oda, hogy befolyván az ügyek menetébe, a róluk nélkülök intézkedéseké gátolhatnák.

Pedig több ezer forintnyi befektetéssel élő betevő éppen az joggal bele szólhatna az ügyek menetébe, mint az a 200 forint részvényértékénel egyebet nem resziró részvényes, annyival is inkább, mert 6%^{ra} befektetést érrel képezik a kitűzött eszmék, cselekedora ipar, kereskedelmi bankok-rol) sohasem fordított, és csak a részvénytveszt gazdagító forgalmi alapot.

Hogy mikép kezdenék mai napig a pénzintézetek, mindenki tudja, és így tudja azt is, hogy ily pénzintézet soha sem azért alakult, hogy a zászlajára kitűzött eszméért éljen, hanem hogy nem csak saját befektetett pénze, hanem olson azt négy idegen pénzében is magának 2 X 4-szerű biztos jövedelmet állandósítanak.

A cím, mely szépen váltótörvénysszerűleg jegyeztetett, egyszerűen hazim ról.

Ha elmondanánk, hogy egy har-nyadik kereskedelmi fejletlen iparu, szegény községekkel körülvezt iparu városnak két hitelintézete van, és ezen hitelintézetek több millió nemo forgalmat mutathatnak ki, nem hinnék el.

Sőt hogy még egy harmadik pénzintézet felállításáról is komolyan a tanakodnak, lehetetlenek tartanák.

Mi tudva, hogy úgy van, sem nem kételkedünk, sem lehetneünk nem tartjuk a harmadik intézet felállítását sem, mert hiszen a hol egy hanyatló kereskedelem, fejletlen ipar 10%—12% pénzt használhat, ott akadhat ember, ki esetleg 20%, talán 25% pénzt is megköszön.

Szomorú állapot.

Igenis, szomorú állapot, nem csak azért, mert az ipar és kereskedelem emberei a 12% pénzt elfogadják, holott 6%, 7%^{ra} nyert hitelnél is alig képes családja mindennapi kenyérét a fölös perczenteken is megszerzeni, így süllyedésük halálos ítéletét ön maguk írják alá, hanem azért is, mert ez állapotot oly verseny idézte elő, mely versenynek ellenzőkkel lelélt volna eredményezni.

Nem vadalunk azonban senkit, meglehet, hogy az események, viszonyok maguk idézték elő az abnormis helyzetet, de hogy nagy részben két hitelintézetünk, egyéb pénzintézetek

példájára, nagy befolyással volt red, az kétségtelen.

Felállításnál elvben ellenkező, azonban tényleg egyenlő alapon működő hitelintézetünk, meglehet öntudatlanul, azonban oly következetesen osztogatja aqua tofanával áztatott papírjait kereskedelmünk és iparunknak, miszerint nem messze az idő, hogy nem lesz, ki azt többé bevesshe, és kénytelen lesz azt önmaga elkelteni.

Igenis elvben ellenkező, tényleg azonban egyenlő alapon működő két pénzintézet ez, és pedig:

Míg egy részről a takarékpénztár inkább a szorgalmasan megtakar- gatott féllekek berakói érdekeit mondja szem előtt tartani.

Más részről az iparban már eziménel fogva is az iparosztály érdekeit ohajja képviselni; mégis

Egyenlően csak is a részvényesek érdekeit védik első helyen.

Nem állítjuk mi, hogy a részvényesek oly önzetlenek legyenek, hogy jogat osztalékkükből bármely csekélységet is, a bár eleve kitűzött és talán inkább humanisticus célnak feloldoz- zanak, hanem hogyha már e két intézet létezik is, ezek részvényesei, mi nekik sem hoz hasznót, ne rivalizáljanak.

Míg egy részről a takarékpénztárnak nem csak megbocsájtani, de indokolni is lehet, mért emeli fel a kezzelet utáni kamatlat, mert ő ezzelet — bár ez is csak látszat — a szorgalmat, takarékságat jutalmazza; addig az iparban részéről licitandó megszabott betéti kamatok még magasabb felemelésre, tekintve az iparnak és kereskedelemnek tett igéret folytán előállott olsoó pénzhezi igényeket, érthetelen.

A betéti utáni kamatok felemelése oly rivalizálás, melytől sem a részvényes, sem a kereskedelem és ipar semmi hasznót sem hűz, sőt ellenkezőleg éppen az ipar és kereskedelem kell megfizetni azt a differenciát, mely éppen a részvényesek szemeláttára, de semmi hasznára, a pénzteszerek moloch-gyomrú táskájába vándorol.

Igy működnek tehát a pénzintézetek az ipar és kereskedelem javára, mely intézeteknél a miénk sem jobb egy cseppel sem, — és így az ötödik semestrisben megindított eme tapo- gatkozás sem emeli azt, már csak a azért sem, mert az olsoó pénzt csak azért vonja el a kereskedelemtől, hogy a felállított banquok útján ugyanazt a pénzt méregdrágán adhassa ugyan- annak az ipar és kereskedelemnek oda.

A hatodik semestris meghozta a közlekedési eszközök, vasutak szük- ségének belátását, és így: Az ipar és kereskedelem léptetése körül majd csak elérjük a plóthesiát! X.

A nőkérdés jogosultsága.

(Első közlemény.)

Az egyenlőség uralma napoként terjed: az általános munkajog mindinkább elis-

meretetik: a sorompók, melyek felvilágosodást, haladásban gátolják, áldoztatnak a haladó kor szellemének. De vannak mind- azon által, az emberiség gyermekkorából oly erőknek, melyek homlokgyengeszt ellentétben állnak a mai világ intézményeivel: ama régi sötét korból, a melyben a munkát gyalázat és alárendeltség jélt tekintették: a semmi- tyes, fosztogató, a legnagyobb dicsőségnek tartották: az emleltárasa révével hemokolt egyének föltárasa és fejlődési czimmel díszítettek fel. Ezen szegények most egyik fondághagyomány: a nőnem, minden okos- küli s csupán csak tésze előlétezők szá- mazó társadalmi alárendeltségre, kizárása a jogostiványokból, a tanulmányok és foglal- kozásokból.

A mai kor kiváló jelege: a humanis- mus. Vagyis minden embert részesíteni a földi boldogság földaisában, mindenkiné- toletiségi kifejtése következtében alkalmat nyujtani, jólétének biztosítása által közre- működni a társadalom czéjainak előérésére. Ez irány szülte: a nőegrek természetes jo- gainak elismerését, a földaisos polgárjogot, a felvilágosodást terjesztő tanakók szerve- oését. A tudomány, mely a legutjabb idő- kig mintegy bebodozva, csak némelyek privileg- iumát képezte, — ma már közvagyom.

A 19-ik század csak a nőnemet találta kirekesztve a vele született és elvitathatlan emberi jogokból, mint a társadalom páriájak. A szabadság falkozt bajnokai elszakították a szomorú és gyilkos közepkori butasági maradványait a hazától. Eleinte szék tére volt ellen a mozgalm: de most már minden fölvilágosodott népnél a leggetűbb kérdések egyike, a melynek sikeres megol- dásától a társadalom haladását feltételezték. A nő társadalmi helyzete legszorzasban összefügg az illető ország vagy nemzet társadalmi intézményeivel; létezelteiket csak a tudami állapotától, erőlelele- és szokásaitól. Még Észak-Amerika- és Angliában, a tudomány és művészet, ipar és kereskedelem mozgalmában, tevőkészek voltak a nők söt szavartai jogok bírnak a városi választásoknál: addig Németországban, Frankon- ban és a többi államokban, még gyermek- pályában van és kiválólag kenyérkereseti kérdés.

A nő társadalmi egyenjogosításá har- czának kiindulási pontját megjelölik a dicső- séges, az emberiség szent jogairól küzdő 1789-iki francia világrendítő forradalomban. Itt látjuk a szabadság nagyérdemű harco- sait: a mely gondolkodász Coudorget és a lángelű Siféys apátot, a mely elvitathatlan jogairól síkra szállni; a dicsőit és hatalmas szónokit tehetségek egész erejével, a szabadság és egyenlőség nemes eszméitől áthatva, a nők érdekében képviselni.

Ezen események után Iré Leroux Péter ez ókú igazságot: „a nő és férfi nem két különböző teremtmény, emberi lény csak egy létezik: két alakban, melyek a szerzetben egyesülnek.”

És azóta, hány évtized folyt le, anél- kül, hogy ezen az emberi méltóságon gyé- keresedő eszmék fogantatásait volim? De kérjük: mi a nőnem szomorú állapotának az oka, a melyben csak a véletlen szerzene bábáitja. A nőnemben vagy egyesek kegyel- méből eltartást várn, vagy gyakran a szar- dalom butánrára létezi kényserítve van; miért van érdemleig korlátozva és munka- képessége majdnem egészen elhanyagolva. Lehetlen, hogy az emberiség egyik fele, a születés által, a polgárosodás és tanultság nagy munkájában, a nőnem szegény — mon- ja a világhírű nyugtató Mill új oly kevés, primitív helyzetükben megmaradni szárhoz- tathatunk, mint embereket, kik fekete szí- nűekké fehérek helyett szültek, vagy pedig nemesek helyett polgárok.

Hataltan keressük-e a jogtalanság ig- azolását ekkor, a nőnem szervezetének kil- lümbösgé, vagy a férfiak elnyomó érdeim- ségében. Eredete a jogosság visszafelében rejlik — az erőszakban.

